

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Diplomski studij psihologije

ODNOS CRTA LIČNOSTI I KORIŠTENJA INTERNETA

Diplomski rad

Ružica Roso

Mentor: Prof. dr. sc. Igor Kardum

Osijek, 2014.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
UVOD	1
Kratka povijest i razvoj Interneta	1
Istraživanja putem Interneta	2
Nedostaci istraživanja putem Interneta.....	3
Prednosti istraživanja putem Interneta.....	5
Ekvivalentnost elektronskih i kompjuteriziranih testova s testovima papir-olovka.....	6
Velepatori model ličnosti.....	7
Ličnost i korištenje Interneta.....	8
CILJ	11
Problem	12
Hipoteze	12
METODOLOGIJA.....	13
Sudionici.....	13
Instrumenti	13
Postupak	14
REZULTATI.....	14
Deskriptivni rezultati.....	14
Provjera hipoteza.....	17
RASPRAVA.....	21
Nedostaci istraživanja	24
Implikacije.....	24
ZAKLJUČAK	24
LITERATURA.....	25

SAŽETAK

U današnje vrijeme tehnologija sve više zauzima mjesto u životu čovjeka te ju je gotovo nemoguće obići u bilo kojem aspektu modernog čovjeka. Od samih početaka sredinom šezdesetih godina prošlog stoljeća te nakon razvoja većeg broja Internet pretraživača sredinom devedesetih pa sve do danas uloga Interneta je sve više rasla, a njen utjecaj može se vidjeti u različitim segmentima: od poslovnog, edukacijskog, informacijskog pa sve do zabavnog.

Cilj ovog istraživanja bilo je ispitati povezanost crta ličnosti (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i intelekt) i korištenja Interneta. U tu svrhu korištena je hrvatska verzija Goldbergovog upitnika Internacionalni skup čestica ličnosti (IPIP50). Ispitivanje je provedeno na 213 ispitanika, punoljetnih korisnika Interneta. Da bi se ispitaio odnos koristila se korelacija. Rezultati ukazuju da postoji statistički značajna negativna povezanost između savjesnosti i vremena provedenog na Internetu. Također rezultati ukazuju da postoji statistički značajna pozitivna povezanost između ekstraverzije i vremena provedenog na Internetu. Međutim, rezultati nisu ukazali da postoji značajna povezanost između ugodnosti, emocionalne stabilnosti i intelekta te vremena provedenog na Internetu. U istraživanju su još testirane razlike s obzirom na spol te je dobiveno da postoji značajna razlika na dimenzijama ugodnosti i emocionalne stabilnosti, ali da nema razlika po spolu na dimenzijama ekstraverzije, savjesnosti, intelekta te vremena korištenja Interneta. Nisu utvrđene statistički značajne razlike s obzirom na spol u povezanosti crta ličnosti Velepetorog modela i količine vremena provedene u korištenju Interneta. Regresijskom analizom utvrđeno je da prediktorske varijable (crte ličnosti Velepetorog modela) u vrlo maloj mjeri (9,5%) objašnjavaju varijancu količine vremena provedenog na Internetu.

KLJUČNE RIJEČI: korištenje Interneta, crte ličnosti, Velepetori model

ABSTRACT

Today there is increase of importance of technology in everyday life and it is almost impossible to pass by technology in all aspects of modern people. From its beginnings in the middle of 60's in the last century and after rising development of many Internet browsers in the middle of 90's up to today the role of Internet was getting bigger and we can see its influence in many segments: from business, education, information up to entertainment.

The aim of this study was to determine the relationship between personality traits (extraversion, agreeableness, conscientiousness, emotional stability and intellect) and time spent using Internet. To investigate the association participants completed Croatian version of Goldberg's International Personality Item Pool (IPIP 50). Total number of 213 adult Internet users participated in the study. To determine the relationship between personality traits and time spent on Internet in this study was used correlation. Results implicate that there is a significant negative correlation between conscientiousness and time spent on Internet. There was also a statistically significant positive correlation between extraversion and time spent on Internet. However, results did not indicate significant correlation between agreeableness, emotional stability and intellect with time spent on Internet. Research also examined whether gender played a role and results show that there is significant difference between genders in agreeableness and emotional stability but also that there isn't any difference between genders on extraversion, conscientiousness, intellect and intensity of using the Internet. Research didn't find any statistical difference in relationship between Big Five personality traits and time spent on using the Internet. Results of regression analysis say that predictors (Big Five personality traits) in very small amount (9,5%) explain the variance of time spent using the Internet.

KEYWORDS: usage of Internet, personality traits, Big Five mode

UVOD

Kratka povijest i razvoj Interneta

Internet je iznimno kompleksna pojava koja se razvila od velikog broja znanstvenika pa stoga ni njegova povijest nije jednostavna te i sami još i danas svjedočimo stalnom rastu, razvoju i širenju Interneta. Sam izraz dolazi od engleskih riječi »interconnected« što označava međusobni spojeni te »networks« što predstavlja mrežu računala (Vugelija, Savić i Savić, 2011). Drugim riječima, Internet se može opisati kao međusobno povezane mreže računala, putem hostnih računala, koji im omogućava prijenos podataka.

Ne postoji točno decidiran datum kojim možemo reći da je započela povijest Interneta, ali dio znanstvenika iznosi da se početkom može smatrati objavljivanje rada dr. Leonard Kleinrocka 1961. godine o packet-switching tehnologiji (Ružić, 2007). Packet switching se odnosi na način i brzinu razmjene podataka u paketima. Ostali smatraju da je presudna bila 1969. godina, kada je Ministarstvo obrane SAD-a pokrenulo projekt poznat pod nazivom ARPANET, odnosno Advanced Research Project Agency Network.

Spajanje prvog »host« računala 1969. godine bilo je omogućeno zbog višegodišnjeg istraživanja većeg broja timova znanstvenika iz SAD-a i Velike Britanije. Sljedeći velik korak u povijesti Interneta dogodio se tijekom sedamdesetih godina prošlog stoljeća, kada dolazi do daljnjeg razvoja, kojim ARPANET postaje javni projekt. Stoga, Internet se zapravo razvio iz širenja ARPANET-a. (Kriple, 2004).

Međutim, Internet kakav poznajemo danas možemo zahvaliti prijelazu na TCP-IP (Transmission Control Protocol/ Internet Protocol) tehnologiju (Ružić, 2007). Iako se još danas koristimo ovom tehnologijom ona se počela koristiti već 1974. godine. Također je potrebno napomenuti da se ono što danas poznajemo kao World Wide Web javlja 1989. godine. Sljedeći korak u napretku Interneta dogodio se 1993. godine izradom i nastankom prvog grafički sposobnog pretraživača imena NSCA Mosaic. Prije njegove pojave sve informacije koje su se nalazile na Internetu bile su u tekstualnom formatu. Nastankom Mosaic-a uz sam tekst, po prvi put bilo je omogućeno postavljanje sadržaja slika i grafičkih ikona (Schatz, 1994).

Iako je ranije objašnjena tehnologija omogućila pojavu i početni razvoj Interneta u tehnologiju kakvu danas poznajemo, njegova šira upotreba može se zahvaliti javljanju Web 2.0

tehnologije koja je omogućila dvosmjernu komunikaciju između računala i korisnika te također pojavi većeg broja različitih Internet pretraživača.

Slobodna i otvorena razmjena ideja, informacija, saznanja i rezultata, posebice specifikacija protokola između članova akademske zajednice urodila je strelovitim rastom i razvojem fenomena, koje danas poznajemo kao Internet i World Wide Web (Leiner, Cerf, Clark, Kahn, Kleinrock, Lynch, Postel, Roberts i Wolff, 2009).

Musch i Reips (2000; prema Češković, 2005) iznose da se sve veći broj istraživača počinje koristiti Internetom u svrhu provođenja psiholoških istraživanja.

Istraživanje putem Interneta

Istraživanje putem Interneta zahtjeva određene tehničke preduvjete te je također nužno da ispitivana osoba posjeduje barem minimum vještina korištenja računalne tehnologije i Interneta.

Prvi kompjuterizirani psihologijski test bio je MMPI tijekom šezdesetih godina, dok se začetnicima psihologijskih eksperimenata na Internetu smatraju Norma Welch i Andreas Weigend (Krile, 2004).

Krile (2004) navodi da iako postoje različiti kriteriji podjele istraživanja putem Interneta kao osnovne se uzima:

1. način kako se prikupljaju podaci,
2. način na koji se podražajni materijal izlaže ispitanicima.

Prema načinu na koji se podražajni materijal nudi ispitanicima razlikujemo web i e-mail istraživanja. E-mail istraživanja podrazumijevaju korištenje elektroničke pošte putem koje se pokušava zainteresirati i obavijestiti potencijalnog ispitanika za sudjelovanje u istraživanju. Obično se u elektroničkoj pošti nalazi adresa stranice ili se unutar same pošte kao prilog nalazi upitnik. Kod web istraživanja za razliku od ranije navedenog se pokušava direktno doći do potencijalnih ispitanika putem različitih web stranica, ovisno o tome kakvu populaciju trebamo za istraživanje.

Nereaktivna analiza podataka, web laboratorij i online upitnici su načini na koje se mogu skupiti podaci putem Interneta.

Nereaktivna analiza podataka podrazumijeva korištenje i analizu već postojećih baza podataka. Naziv nereaktivno stoji zbog toga jer se osobe ponašaju kao da reagiraju na testnu

situaciju te nisu svjesni da će informacije biti korištene za istraživanje. Ovaj način omogućava dobivanje korelacija, ali ne i mogućnost zaključivanja o uzročno-posljedičnim vezama.

Online upitnici su najčešći način prikupljanja podataka u istraživanjima putem Interneta jer omogućavaju lako i brzo prikupljanje većeg broja ispitanika te zbog relativne jednostavnosti konstrukcije, primjene te evaluacije upitnika. Postupak se ne razlikuje od rješavanja verzije papir-olovka, samo se koristi drugačiji alat za ispunjavanje upitnika.

Web eksperiment za razliku od ranije navedenih jedini omogućava zaključivanje o uzročno-posljedičnim odnosima u Internet okolini. Iako je web eksperiment u mnogome sličan laboratorijskom eksperimentu razlikuje se utoliko što su informacije prikazane na ispitanikovom računalu umjesto na računalu u laboratoriju (Krile, 2004).

U današnje vrijeme putem Interneta psiholozi uz ranije dostupne, tradicionalne eksperimentalne metode mogu efektivnije istraživati različite psihološke teme te proširiti svoja ranija saznanja. Iako Internet istraživanje nije rizičnije nego tradicionalne eksperimentalne metode, ipak neki rizici i zaštita od njih se razlikuju od onih koja karakteriziraju tradicionalna istraživanja. Internet kao alat za istraživanje kao i svaki drugi ima svoje pozitivne i negativne implikacije, stoga će se u radu niže navesti njegove pozitivne i negativne strane.

Nedostaci istraživanja putem Interneta

1. Nedostatak kontrole nad ispitanicima

Iako je u istraživanjima putem Interneta povećan osjećaj anonimnosti i slobode ipak postoji problem nedostatka kontrole nad ispitanicima. Za razliku od klasičnih istraživanja ispitanici se nalaze ispred svojih računala te se kao rezultat može javiti nekoliko negativnih posljedica. Jedan od tih mogućih problema je višestruko sudjelovanje pojedinog ispitanika te mogućnost varanja. Eliminacija ovih nedostataka može se napraviti provjerom e-mail adresa ili IP adresa (Internet Protokol- predstavlja jedinstveni kod ili broj koji se razlikuje za svako računalo) te izbacivanjem onih za koje se utvrdi da dolaze od istog ispitanika. Korištenjem jedinstvenih zaporki za svakog sudionika također se smanjuje potencijalno višestruko sudjelovanje jer se mogu postaviti na način da se mogu koristiti samo jednom. Uz navedene tehnike može se zamoliti ispitanike određene podatke koje je teško krivotvoriti, ali ih je moguće nezavisno provjeriti (Krile, 2004).

2. Autoselekcija sudionika

Problem autoselekcije se javlja i u drugim načinima prikupljanja podataka, ali ovdje ipak predstavlja ozbiljniji problem. Ukoliko osoba naiđe na obavijest o istraživanju tijekom provođenja vremena na Internetu veća je vjerojatnost da će se odlučiti na sudjelovanje ukoliko ju određena tema zanima. Tehnika ulaza s različitih stranica omogućuje usporedbu rezultata ispitanika s različitih stranica. Ako rezultati ukazuju da nema značajne razlike može se pretpostaviti da nije bilo utjecaja autoselekcije na rezultate (Krile, 2004).

3. Odustajanje ispitanika

Kao još jedna od posljedica dobrovoljnog sudjelovanja ispitanika može se javiti odustajanje ispitanika. Zbog toga je bitno provjeriti korelaciju odustajanja ispitanika s nekim demografskim varijablama ili eksperimentalnom situacijom. Krile (2004) navodi da je u jednom istraživanju dobiveno da uz motivaciju sudionika također može utjecati i mjesto gdje se nalaze osobni podaci i moguća novčana nagrada. Najmanje odustajanje postoji kada se osobni podaci traže na početku istraživanja te kada postoji određeni novčani poticaj za sudjelovanje. Pravljenjem vizualno atraktivnih stranica, isticanjem pouzdanosti i ozbiljnosti istraživanja te mogućnost povratnih informacija također mogu umanjiti stopu odustajanja ispitanika (Krile, 2004).

4. Nedostatak interakcije istraživača i ispitanika

Nedostatak interakcije između ispitanika i istraživača javlja se i kao prednost i kao nedostatak istraživanja na Internetu. Pošto su ispitanici sami tijekom sudjelovanja u istraživanju putem Interneta moguće je javljanje određenih nejasnoća prilikom čitanja uputa ili tijekom rješavanja upitnika. Stoga je nužno da su pitanja postavljena jasno, jednostavno, nedvosmisleno i razumljivo da bi ispitanicima bilo jasno što se od njih traži. Na taj način se povećava kvaliteta dobivenih podataka, ali i smanjuje odustajanje ranije nevedenog odustajanja (Krile, 2004).

5. Reprezentativnost uzorka

Pošto nemaju svi jednaku mogućnost sudjelovanja u istraživanjima putem Interneta javlja se pitanje nereprezentativnosti uzorka na opću populaciju. Bez obzira što je Internet danas dosta raširen u svijetu, određeni broj ljudi još uvijek nema pristup njemu te se i isto tako dio ne zna služiti niti računalnom tehnologijom niti Internetom. Osim problema reprezentativnosti uzorka postoji i problem reprezentiranja Internet populacije. Ne koriste svi ispitanici podjednako Internet te stoga ni nemaju svi jednaku vjerojatnost da postanu ispitanici. Također se javlja pitanje postojanja nekih sistematskih razlika koje bi mogle utjecati na rezultate (Krile, 2004).

Prednosti istraživanja putem Interneta

1. Generalizacija

Za razliku od klasičnih istraživanja, istraživanje putem Interneta omogućava jednostavan pristup raznovrsnijoj populaciji te ne postoji geografsko ili vremensko ograničenje, što dovodi do toga da se povećava mogućnost generalizacije rezultata. Također web istraživanja za razliku od klasičnih odvijaju se u sudioniku poznatoj okolini što može rezultirati prirodnijim ponašanjem. Uz navedene prednosti ispitanik ne mora putovati negdje da bi sudjelovao u nekom istraživanju te mu je omogućen pristup u doba kad mu najviše odgovara (Krile, 2004).

2. Dobrovoljno sudjelovanje

Krile (2004) navodi da je u jednom istraživanju dobiveno da stupanj dobrovoljnog sudjelovanja može utjecati na rezultate u istraživanju. Dobrovoljno sudjelovanje u istraživanju putem Interneta omogućuje sudjelovanje raznolikije populacije za razliku od klasičnih istraživanja koji se u velikom broju provodi na studentima.

3. Veličina uzorka

Istraživanje putem Interneta omogućava relativno jednostavno prikupljanje većeg broja ispitanika u relativno kratkom vremenu što rezultira većom pouzdanošću rezultata.

4. Anonimnost

Razina anonimnosti koju pruža Internet omogućava jednostavniji pristup određenim ciljnim skupinama, koje je možda klasičnim putem teže za naći. Ovo se posebice odnosi na istraživanja koja su vezana uz određena devijantna ili socijalno nepoželjna ponašanja. Anonimnost također omogućava da se ispitanik osjeća sigurnije u svom poznatom okruženju te je moguće da će biti spremniji priznati neka ponašanja (Krile, 2004).

5. Eliminacija utjecaja eksperimentatora

Putem Interneta moguća je eliminacija efekta eksperimentatora, odnosno da svojom pojavom utječe na eventualne odgovore ispitanika. Anonimnost koju pruža Internet i izostanak prisutnosti eksperimentatora mogu rezultirati davanjem manje socijalno poželjnih odgovora koji bi se eventualno mogli javiti uz njegovu prisutnost (Krile, 2004).

6. *Mogućnost prezentacije multimedijalnih podražaja*

Internet omogućava jednostavno postavljanje multimedijalnih sadržaja koji bi mogli poslužiti kao podražajni materijal u istraživanjima. Eventualna ograničenja na koja se mogu naići su tehnički uvjeti i veličina dokumenta (Krile, 2004).

Ekvivalentnost elektronskih i kompjuteriziranih testova s testovima papir-olovka

Postoji velik broj istraživanja (King i Miles, 1995; Buchanan i Smith, 1999; Pettit, 2002) kojima se ispitala ekvivalentnost kompjuteriziranih i elektronskih testova s testovima verzija papir-olovka te je većina istraživača došla do zaključka da su podaci prikupljeni putem Interneta i kompjuterizirani testovi ekvivalentni onima koji su prikupljeni klasičnim putem. Internet testiranje zahtjeva instaliranje aplikacije samo na serveru, dok kod kompjuteriziranih testova je nužna instalacija programskih aplikacija na svako pojedino računalo.

U metaanalizi testova kognitivnih sposobnosti Mead i Drasgow (1993; prema Češković, 2005) navode da rezultati ukazuju da su testovi snage istovjetni klasičnim, ali da postoji utjecaj načina provedbe testiranja na rezultate kod testova brzine. Buchanan i Smith (1999; prema Fastić-Pajk, 2005) u svom istraživanju nekognitivnih mjera navode da se pokazala neznatno viša pouzdanost testa u elektronskoj formi ($\alpha=.75$ u odnosu na $\alpha=.73$), dok u aritmetičkim sredinama i standardnim devijacijama nije bilo značajne razlike.

Stanton (1998; prema Fastić-Pajk, 2005) u svom istraživanju percepcije pravednosti postupaka nadređenih navodi veći varijabilitet testova u Internet formi. U istraživanju je sudjelovao 231 ispitanik, od čega je dio (N=181) rješavao test u papir-olovka formi, dok je (N=50) rješavao putem Interneta. Iako navodi da postoji veći varijabilitet također iznosi da je manji broj neodgovorenih pitanja nego kod klasičnog papir-olovka testa.

Češković (2005) iznosi da su Ployhart, Weekley, Holts i Kemp (2003) u svom istraživanju na pravim kandidatima za posao u telefonskoj centrali, dobili veću pouzdanost kompjuterizirane forme u usporedbi s klasičnom papir-olovka upitnikom. U tom istraživanju korištene su dimenzije iz petfaktorskog modela ličnosti, demografski podaci te se koristio test procjene situacije. Kao mogući odgovor na dobivene rezultate izlaže se da je moguće da su sudionici bili iskreniji kada su rješavali upitnike na računalu te su bili manje skloni davanju socijalno poželjnih odgovora.

U meta-analizi Richman, Kiesler, Weisband i Drasgow (1999; prema Češković, 2005) dobili su da kompjuterizacija testova nema jasan utjecaj na mjere socijalne poželjnosti. Međutim iznose da ipak ispitanici daju manje socijalno poželjne odgovore u slučajevima im je pružena anonimnost, kad elektronski upitnici što više nalikuju onom u formi papir-olovka te kad im je bila omogućeno samovoljno preskakanje i vraćanje na ranije čestice (Češković, 2005).

Velepeteri model ličnosti

Individualne karakteristike u velikoj mjeri utječu na različite izbore i ponašanja korisnika Interneta te je za bilo koje istraživanje vezano uz tu temu potrebno uzeti u obzir teorije ličnosti (Amichai-Hamburger, 2005). Velepeteri model ličnosti temelji se na Galtonovoj leksičkoj hipotezi (Škrljak, 2009). Galton 1884. godine iznosi da najbitnije individualne razlike imaju svoj izraz u riječima, odnosno da se individualne razlike reflektiraju kroz jezik (Mlačić, 2002). Početna nastojanja ekstrakcije pridjeva koje su povezane s ličnosti pripisuju se Allportu i Odbertu. Na temelju pridjeva koje je preuzeo od njih, Catell dobija prvi multidimenzionalni model ličnosti koji je imao 16 faktorsku strukturu. Nadalje, Fiske na temelju Catellovog rada putem ortogonalnih rotacija prvi uspeva izdvojiti jednostavniju peterofaktorsku strukturu (Mikloušić, 2007; prema Škrljak, 2009).

Potvrdu dobivene strukture 1961. godine pružaju svojim radom Tupes i Crystal, što utire put daljnjim istraživanjima (Burušić, 2003; prema Škrljak, 2009). Norman uz ponavljanje ekstrakcije riječi nadodaje riječi za individualne opise razlika koje su nedostajale u ranijim istraživanjima. Nakon toga Goldberg potvrđuje petofaktorsku strukturu preuzimanjem Normanovog modela, što postaje temelj za suvremenu sistematizaciju opisivača ličnosti (Škrljak, 2009).

Velepeteri model sastoji se od pet širih dimenzija: ekstraverzija ili surgencija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam naspram emocionalne stabilnosti te intelekt, kultura ili otvorenost iskustvu. Svaku navedenu dimenziju čini veći broj komponenti nižeg reda, a one predstavljaju više specifičnih osobina (John i Srivastava, 1999).

Ekstraverzija se odnosi na osobine kao što su otvorenost, druželjubivost, aktivnost i pričljivost. Suprotan dio ove dimenzije je introvertiranost, a nju se može opisati pomoću pridjeva kao što su šutljivost, rezerviranost, zatvorenost (Repišti, 2012). Prema Graziano i Eisenbergu (1997; prema Mlačić, 2002) dimenzija ugodnosti predstavlja prosocijalno ponašanje. Ugodnost

opisuju: altruizam, iskrenost, empatija, skromnost, a suprotan pol ove dimenzije odnosi se na nepovjerenje, nepopustljivost i tešku narav (Mlačić, 2002). Karakteristični pridjevi koji opisuju savjesnost su pouzdanost, organiziranost, temeljitost i točnost, a suprotan pol su neorganiziranost, improvizacija, površnost i improvizacija. Emocionalna stabilnost odnosi se na osobine kao što su staloženost, smirenost i opuštenost. Suprotan pol emocionalne stabilnosti je neuroticizam te ju predstavljaju facete napetost, impulzivnost, anksioznost i potištenost. Intelekt je dimenzija koju se nekada naziva i kulturom ili otvorenost iskustvima, a facete koje ju predstavljaju su kreativnost, inovativnost, inteligentnost te maštovitost (Repišti, 2012).

Ličnost i korištenje Interneta

Blumer i Doering (2012) iznose da dio istraživača smatra da 5 dimenzija može pomoći u objašnjenju postojanja individualnih razlika u online ponašanju. Navedene razlike odnose se na izbor različitih vrsta sadržaja te na različite preferencije u odabiru određenih servisa. Ostatak istraživača govori o sistematskoj promjeni crta ličnosti ili njihovoj ekspresiji. No javlja se pitanje u kojoj mjeri je ličnost povezana s promjenama u ponašanju na Internetu. Također je potrebno osvrnuti se na postulat koji se naziva kros-situacijska konzistentnost ponašanja, koja govori da su crte ličnosti nezavisne od situacijskog utjecaja (Blumer i Doering, 2012). Drugim riječima, pretpostavlja se da su crte ličnosti nezavisne od situacijskog utjecaja Interneta te da sama ličnost ostaje nepromjenjena već se mijenja samo njena ekspresija.

McKenna i Bargh (2000; prema Hamburger, Wainapel i Fox, 2002) iznose da interakciju putem Interneta karakteriziraju bitne odrednice kao što su anonimnost bez fizičke prisutnosti ili blizine te mogućnost odabira kada osoba želi biti dostupna ili ne i mogućnost ponovnog opetovanog odabira riječi i bolja kontrola interakcije s drugom osobom na Internetu, koju ne možemo naći pri interakciji licem-u-lice. Glavni motivatori korištenja Interneta mogu biti povezani uz osobne motive te uz socijalne motive (Hamburger, Wainapel i Fox, 2002).

Prijašnje studije ((Dutton et al.2009, Ewing and Thomas 2010, Jones and Fox 2009, Pierce 2010; prema Kalmus, Realo i Siibak, 2011) govore da je dob korisnika jedan od značajnih faktora korištenja Interneta. U usporedbi s mlađim korisnicima, stariji više biraju aktivnosti poput online kupovine, traženja informacija vezanih uz zdravlje te korištenje elektroničke pošte (Jones i Fox, 2009; prema Kalmus, Realo i Siibak, 2011) dok mlađi korisnici preferiraju aktivnosti koje su povezane uz slobodno vrijeme i zabavu te uz kreiranje sadržaja (Dutton i sur.,2009, Jones i Fox, 2009; prema Kalmus, Realo i Siibak, 2011).

Da bi nadalje govorili o povezanosti ličnosti i korištenju Interneta, nužno se osvrnuti na postojanje dvije suprostavljene teorije: teoriji »bogati se obogaćuju« te »siromašni se obogaćuju« efektu. Teorija »bogati se obogaćuju« se još naziva modelom socijalnog poboljšanja, dok je teorija »siromašni se obogaćuju« poznata još kao model socijalne kompenzacije. Dio istraživanja (Amichai-Hamburger, Kaplan i Dorpatcheon, 2008; Correa, Hinsley i Zuniga, 2010) podupire teoriju »bogati se obogaćuju«, dok drugi dio istraživanja (McKenna i Bargh, 2000; Amichai-Hamburger, Wainapel i Fox, 2002) podupire »siromašni se obogaćuju« perspektivu. Prema modelu »bogati se obogaćuju« smatra se da pojedinci koji su ekstravertiraniji, imaju veće samopuzdanje, veću offline interakciju da će više prosperirati od korištenja Interneta. S druge strane, model »siromašni se obogaćuju« iznosi da pojedinci koji su introvertiraniji, imaju slabije samopouzdanje i sramežljiviji mogu više koristi imati od korištenja Interneta (Valenzuela, Park i Kee, 2008).

Drugim riječima, prema modelu »bogati se obogaćuju« osobe koje imaju bolje socijalne mreže izvan Interneta, koriste Internet u svrhu širenja postojećih socijalnih mreža. Taj model pretpostavlja da će Internet više koristiti otvorenije i ekstravertiranije osobe (Kraut i sur., 2002; prema Valkenburg, Schouten i Peter, 2005).

Model »siromašni se obogaćuju« pretpostavlja da osobe koje su sramežljivije, introvertiranije te imaju više problema u ostvarivanju odnosa s drugima zbog moguće veće anonimnosti više koriste Internet (Valkenburg, Schouten i Peter, 2005; Zywica i Danowski, 2008).

Uz postojanje navedenih suprostavljenih modela, također su se javile paradigma nedostatka i paradigma socijalnog korištenja. Navedene paradigme odnose se na objašnjavanje odnosa pri licem-u-lice interakcija i interakcija putem medija. Pri čemu su parasocijalne interakcije zapravo interakcije vezane uz medije i tehnologiju. Paradigma nedostatka smatra da najmanje socijalno aktivni najviše ulaze u parasocijalne odnose zbog svog viđenja parasocijalne interakcije kao supstitut za interakciju licem-u-lice. Suprotno toj teoriji, paradigma socijalnog korištenja smatra da su parasocijalne interakcije univerzalne.

U skladu s tim paradigmama, provedena su različita istraživanja. Sredinom devedesetih godina prošlog stoljeća različita istraživanja (Stoll, 1995; Turkle, 1995; Kraut i sur., 1995; prema Freberg K., McGaughey i Freberg L., 2010) izvještavaju o negativnim učincima korištenja

Interneta. Međutim kasnija istraživanja govore da ili nema povezanosti (Fogel, Albert, Schnabel, Ditkoff, & Neugut, 2003; Franzen, 2000; Gross, 2004; Leung, 2002; prema Freberg K., McGaughey i Freberg L., 2010) ili da je korištenje Interneta pozitivno povezano s boljim blagostanjem (Cheng, Wigand, & Nilan, 2000; Clark, 2002; Fogel, 2002; Sa'adiah, 2002; prema Freberg K, McGaughey i Freberg L., 2010). Štoviše, određena istraživanja (Shaw & Gant, 2002; White i sur., 2002; prema Freberg K., McGaughey i Freberg L., 2010) iznose da korištenje Interneta može utjecati na poboljšanje psihološkog blagostanja.

Internet pruža mogućnost određene anonimnosti, ne iziskuje fizičku blizinu druge osobe s kojom se komunicira te pruža veću percipiranu kontrolu nad mogućom interakcijom s drugima (Hamburger i Ben-Artzi, 2000; prema Amichai-Hamburger, 2005). Također interakcija putem Interneta omogućava lakši prekid komunikacije i interakcije ukoliko se pojedinac ne osjeća ugodno ili sigurno. Korisnici Interneta se mogu osjećati zaštićenijima nego van virtualnog svijeta. Stoga, navedene osobitosti mogu utjecati na ekspresiju ličnosti korisnika Interneta te im anonimnost i udaljenost može pomoći u prevladavanju društvenih inhibicija.

Landers i Lounsbury (2006; prema Blumer i Doering, 2012) navode da introvertiraniji češće i intenzivnije koriste Internet. Prijašnja istraživanja (Jackson, von Eye, Biocca, Barbatis, Fitzgeralds i Zhao, 2003; prema Gombor i Vas, 2008) ukazuju na to da je nužno uzetu u obzir i kvalitetu socijalnih odnosa i interakcija da bi se mogla predvidjeti povezanost sklonosti prema Internetu. Iz toga, možemo pretpostaviti da osobe s višim rezultatom na dimenziji neuroticizma koriste Internet u svrhu smanjenja socijalne anksioznosti i smanjenja napetosti. Nadalje, prema navednom može se pretpostaviti da neuroticizam može biti pozitivno povezan sa sklonosti prema Internetu, odnosno da će emocionalno stabilniji imati manju sklonost ka korištenju Interneta.

Ranija istraživanja (Amichai-Hamburger, 2002; Amichai-Hamburger, Wainapel i Fox, 2002) ukazuju da postoji povezanost između ekstraverzije i neuroticizma s online aktivnostima. Specifičnije, osobe koje imaju viši rezultat na dimenziji neuroticizma i niži rezultat na dimenziji ekstraverzije češće postaju teži korisnici Interneta od ekstravertiranih i neurotičnijih osoba (Amichai-Hamburger i sur., 2002; prema Correa, Bachmann, Hinsley, de Zuniga, 2010). Weaver (2000; prema Gombor i Vas, 2008) je u svom istraživanju dobio da neurotični imaju veću vjerojatnost korištenja određenih tipova medija za relaksaciju te prolaženje vremena.

Devaraja i sur. (2008; prema Tan i Yang, 2012) iznose da je ugodnost pozitivno povezana s percipiranom korisnošću tehnologije. U svom istraživanju Landers i Lounsbury (2006; prema Blumer i Doering, 2012) dobili su da je ugodnost značajno negativno povezana s ukupnim korištenjem Interneta. Međutim, istraživanja povezana s ugodnošću su nekonzistentna jer dio istraživača izvještava tendenciju porasta i smanjenja altruističnog ponašanja na Internetu dok Mikemi i sur. (2010; prema Blumer i Doering, 2012) izvještavaju o kros-situacijskoj konzistentnosti socijalnog ponašanja mladih i online i offline. Stoga se u ovom istraživanju s obzirom na ranije navedeno pretpostavilo da postoji značajna negativna povezanost između ugodnosti i količine vremena provedenog na Internetu.

Iako je ranije postojao slab interes za bolje istraživanje utjecaja savjesnosti na Internet, Landers i Lounsbury (2006; prema Tan i Yang, 2012) su dobili da postoji značajna negativna povezanost između savjesnosti i ukupnog korištenja Interneta. Također, u ovom istraživanju, i u skladu s ranijim istraživanjima, razumno je pretpostaviti da je savjesniji provode manje vremena koristeći Internet. Savjesnije osobe karakterizira organiziranost, discipliniranost i poslušnost. Stoga, može se pretpostaviti da organiziranost može imati utjecaj na vrijeme provedeno na Internetu.

Jedna od osobina intelekta ili otvorenost prema iskustvu je znatiželja. Tuten i Bošnjak (2001; prema Blumer i Doering, 2012) iznose da osobe koje postižu viši rezultat na dimenziji intelekta mogu koristiti Internet u potrazi za novim informacijama i saznanjima. Znatiželjnijim pojedincima Internet može poslužiti kao potencijalno »nepresušan« izvor raznovrsnih informacija i novih znanja. Stoga, se u skladu s tim, u ovom istraživanju, pretpostavilo da postoji pozitivna povezanost između dimenzije intelekta i količine vremena provedenog na Internetu.

CILJ ISTRAŽIVANJA

Ispitati odnos između crta ličnosti Velepeterog modela i korištenja Interneta na uzorku punoljetnih korisnika Interneta, provjeriti postoje li razlike s obzirom na spol te ispitati mogućnost predviđanja količine vremena provedenog u korištenju Interneta na temelju crta ličnosti Velepeterog modela.

Problem

S obzirom na postavljeni cilj, formulirani su sljedeći problemi:

1. Istražiti povezanost između crta ličnosti Velepeterog modela: ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti, emocionalne stabilnosti i intelekta te vremena provedenog na Internetu na uzorku punoljetnih korisnika Interneta te provjeriti postoje li razlike u povezanosti s obzirom na spol.
2. Ispitati mogućnost predviđanja količine vremena provedenog u korištenju Interneta na temelju crta ličnosti Velepeterog modela (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i intelekt) te provjeriti utječu li prediktori (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i intelekt) s obzirom na spol.

Hipoteze

Prema ranije dostupnoj literaturi postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: Očekuje se stat. značajna pozitivna povezanost između introverzije i količine vremena provedenog na Internetu. Drugim riječima očekuje se da introvertiranije osobe provode više vremena na Internetu.

H2: Očekuje se značajna negativna povezanost između emocionalne stabilnosti i količine vremena provedenog na Internetu, odnosno da emocionalno stabilnije osobe provode manje vremena koristeći Internet.

H3: Očekuje se značajna negativna povezanost između ugodnosti i količine vremena provedenog na Internetu. Stoga, očekuje se da osobe s nižim rezultatom na skali ugodnosti provode manje vremena koristeći Internet.

H4: Očekuje se statistički značajna negativna povezanost između savjesnosti i količine vremena provedenog na Internetu, odnosno savjesniji provode manje vremena koristeći Internet.

H5: Očekuje se statistički značajna pozitivna povezanost između intelekta i količine vremena provedenog na Internetu. Drugim riječima očekuje se da osobe s višim rezultatom na skali intelekta provode više vremena koristeći Internet.

H6: Ne očekuje se statistički značajna razlika s obzirom na spol u povezanosti crta ličnosti Velepeterog modela i količine vremena provedenog u korištenju Interneta.

H7: Očekuje se da će ekstraverzija, ugodnost, emocionalna stabilnost i intelekt biti značajni prediktori količine vremena provedenog u korištenju Interneta te da neće biti razlike s obzirom na spol.

METODOLOGIJA

Sudionici

Ukupno je u istraživanju sudjelovalo 213 ispitanika. Raspon dobi kretao se od 19 do 54 godine, s prosječnom dobi $M=29,77$ ($SD=6.66$). Od ukupnog broja 61 je muškog (28,6%), a njih 152 (71,4%) ženskog spola. U istraživanju su sudjelovali punoljetni korisnici Interneta.

Instrumenti

Internacionalni skup čestica ličnosti (IPIP50s)

Upitnik IPIP50s je hrvatska verzija International Personality Item Pool skale za ispitivanje ličnosti. Temeljen je na leksičkom velepetorom modelu ličnosti, a dostupan je na domeni <http://ipip.ori.org> (Goldberg, 1999), na kojoj je omogućeno i praćenje usporedivosti s ostalim mjerama ličnosti (Graham, 2006).

IPIP50s je kraća verzija upitnika koji predstavlja zajednički okvir čestica za usporedbu individualnih razlika među različitim narodima. Upitnik se sastoji od 50 čestica te je svaki od 5 faktora (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i intelekt) zastupljen s po 10 čestica. Hrvatsku verziju upitnika napravio je dr. Boris Mlačić (Mlačić, 2002). U ranijim istraživanjima (Mlačić i Goldberg, 2007, Mlačić, Milas i Kratochvil, 2007, Goldberg i sur., 2006) upitnik je pokazao zadovoljavajuće metrijske karakteristike i na američkom i na hrvatskom uzorku. Prosječna vrijednost koeficijenta pouzdanosti upitnika IPIP50s na hrvatskom uzorku studenata na samoprocjenama iznosi $\alpha=.83$, što upućuje da je zadovoljavajući. Prosječna vrijednost unutarnje konzistencije za svih 5 faktora ukazuje na dobru pouzdanost pojedinih dimenzija. Cronbachov alfa za dimenziju ekstraverzije iznosi $\alpha=.88$, za dimenziju ugodnosti

$\alpha=.81$, za dimenziju savjesnosti $\alpha=.82$, za dimenziju neuroticizma $\alpha=.90$ te za dimenziju intelekta $\alpha=.78$ (Mlačić i Goldberg, 2007).

Vrijednosti unutarnje konzistencije u ovom istraživanju za pojedine skale iznose: za dimenziju ekstraverzije $\alpha=.871$, za dimenziju ugodnosti $\alpha=.852$, za dimenziju savjesnosti $\alpha=.825$, za dimenziju emocionalne stabilnosti $\alpha=.897$ te za dimenziju intelekta $\alpha=.786$.

Postupak

Istraživanje se provodilo online putem Interneta pomoću elektroničkog obrasca putem Google Documents na stranici www.google.com. Sudionici su bili zamoljeni za sudjelovanje u istraživanju putem različitih Internet servisa (elektronička pošta, chat, društveni servisi). Na početku istraživanja na vrhu stranice ukratko je bio objašnjen cilj istraživanja te da će se dobiveni podaci koristiti isključivo u znanstvene svrhe.

Nadalje, primjenjivala se metoda snježne grude, odnosno sudionici su biti zamoljeni da ga prosljede dalje osobama koje su voljne sudjelovati u istraživanju. Također su bili zamoljeni da u svojim samoopisima budu što iskreniji te da se opišu u odnosu prema drugim osobama koje poznaju, a da su približne dobi i istog spola.

U istraživanju je bio korišten upitnik Internacionalni skup čestica ličnosti (IPIP50s). Nakon samog upitnika nalazila su se pitanja o vremenskom intenzitetu korištenju Interneta na dnevnoj razini te pitanje o spolu i dobi ispitanika. Pitanje o vremenskom intenzitetu korištenja Interneta bilo je: »Koliko vremena dnevno provodite na Internetu?«. Sudionici su trebali procijeniti na Likertovoj skali od 5 stupnjeva, pri čemu je 1 označavalo do sat vremena dnevno, 2 je označavalo sat do dva dnevno, 3 je označavalo dva do tri sata dnevno, 4 je označavalo tri do pet sati dnevno, a 5 je označavalo više od pet sati dnevno. Rješavanje upitnika je trajalo otprilike deset minuta.

REZULTATI

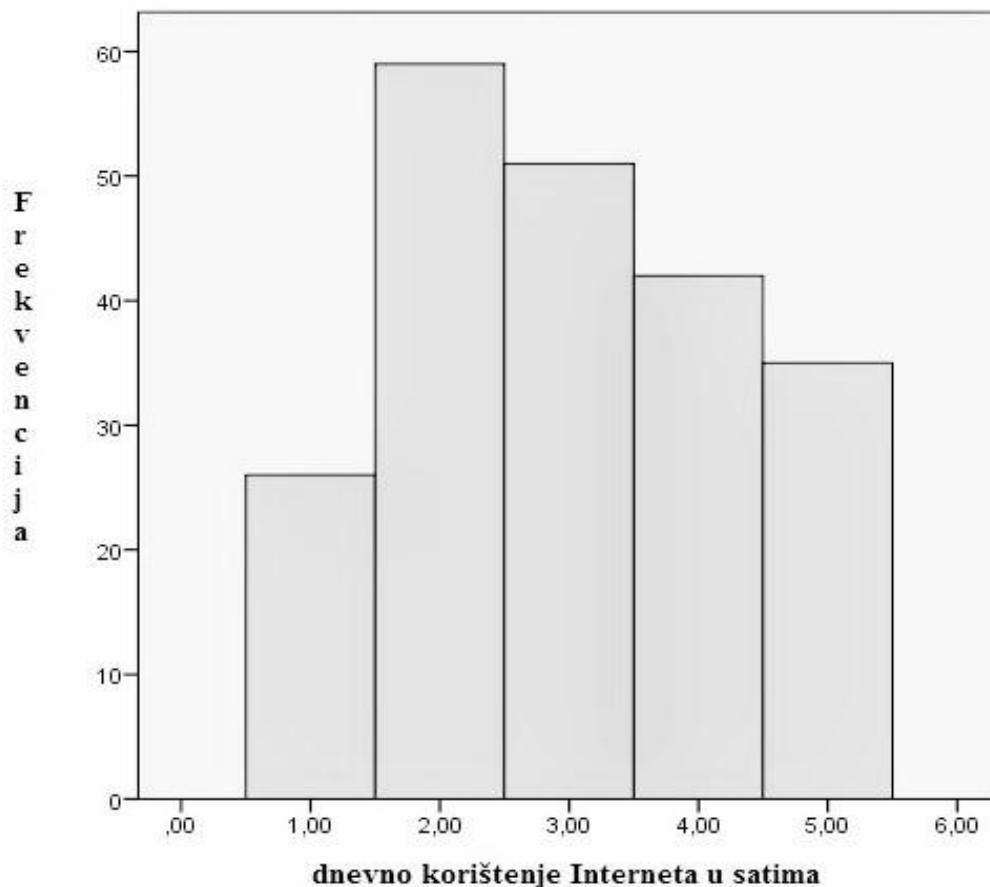
Deskriptivni rezultati

Istraživanje je pokazalo da najviše sudionika u istraživanju koristi Internet dnevno sat do dva vremena, odnosno 59 ispitanika (27,7%). Nadalje, 51 ispitanik (23,9%) provodi dnevno dva do tri sata na Internetu, 42 ispitanika (19,7%) tri do pet sati, dok 35 ispitanika (16,4%) provodi više od pet sati dnevno u korištenju Interneta.

U istraživanju najmanje ispitanika provodi manje od sat vremena u korištenju Interneta dnevno, odnosno njih 26 (12,2%). Dobivena distribucija frekvencija dnevnog korištenja Interneta je pozitivno asimetrična.

Aritmetičke sredine i standardne devijacije za dimenzije IPIP50 upitnika (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, emocionalna stabilnost i intelekt) za sve ispitanike, zatim posebno za muški i posebno za ženski spol te t-testovi za nezavisne uzorke navedeni su u tablici 1. Također, potrebno je napomenuti da su dobivene distribucije rezultata na dimenzijama IPIP50 upitnika svih dimenzija, osim emocionalne stabilnosti, asimetrične. Navedeno se uzelo u obzir prilikom interpretacije rezultata.

Frekvencije sati dnevnog korištenja Interneta ispitanika navedene su u Slici 1.

Slika 1. Frekvencije količine dnevnog korištenja Interneta ispitanika (N=213)

Tablica 1

Deskripcija rezultata dobivenih online primjenom upitnika ličnosti IPIP50

	Osobine ličnosti									
	Ekstraverzija		Ugodnost		Savjesnost		Emo. Stabilnost		Intelekt	
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>
Svi	35,77	7,209	39,71	6,214	34,91	6,865	32,13	7,716	37,77	5,615
M	35,07	6,692	36,56	6,543	33,85	6,935	34,57	7,957	37,05	6,230
Ž	36,06	7,408	40,99	5,616	35,33	6,814	31,15	7,420	38,06	5,344
t	-,909		-4,957**		-1,422		2,980*		-1,188	

Legenda: M - aritmetička sredina; SD - standardna devijacija; t - vrijednosti t-testa;
svi - čitav uzorak; m - muški; ž - ženski; N=213, n(m)=61 ; n(ž)=152; * p<.05 ; ** p<.01

Također su testirane razlike po spolu na dimenzijama IPIP50 upitnika te vremena korištenja Interneta. Kod analize skupina različitih po spolu t-test za nezavisne uzorke govori da postoji značajna razlika između skupina po spolu kod varijabli ugodnosti i emocionalne stabilnosti. Rezultati ukazuju da su žene ugodnije, a muškarci emocionalno stabilniji. Suprotno tome, nema značajne razlike kod ekstraverzije, savjesnosti, intelekta te vremena korištenja Interneta. Dobivena vrijednost t-testa s obzirom na spol u vremenu korištenja Interneta navedena je u Tablici 2.

Tablica 2

Aritmetičke sredine i standardne devijacije za mjeru količine vremena korištenja Interneta

	<i>M</i>	<i>SD</i>
m	3,20	1,289
ž	2,93	1,266
t	1,395	

Legenda: M – aritmetička sredina; SD – standardna devijacija; t –vrijednosti t-testa;
m- muški; ž-ženski

Provjera hipoteza

Kako bi se provjerila prva hipoteza izračunata je Pearsonova korelacija između dimenzije ekstraverzije i količine dnevnog vremena korištenja Interneta. Hipoteza nije potvrđena. Naime, nije dobivena korelacija između dimenzije ekstraverzije, odnosno njenog suprotnog pola introverzije s količinom vremena provedenih u korištenju Interneta ($r = 0,110$; $p > 0,05$).

Radi provjere druge hipoteze izračunata je Pearsonova korelacija između emocionalne stabilnosti i vremena provedenog na Internetu. Dobivena korelacija ($r = -0,042$; $p > 0,05$) nije statistički značajna. Stoga možemo reći da druga hipoteza nije potvrđena, odnosno rezultati ne ukazuju da emocionalno stabilnije osobe provode manje vremena koristeći Internet.

Iako je u istraživanju bilo pretpostavljeno da postoji značajna negativna povezanost između ugodnosti i količine vremena provedenog na Internetu, rezultati ukazuju da iako povezanost ide u negativnom smjeru ($r = -0,126$; $p > 0,05$) da ta povezanost nije statistički značajna. Drugim riječima, rezultati ne ukazuju da osobe s višim rezultatom provode manje vremena koristeći Internet.

Kako bi provjerili četvrtu hipotezu izračunata je povezanost između dimenzije savjesnosti i količine vremena provedenog na Internetu. Rezultati ukazuju da postoji statistički značajna povezanost ($r = -0,250$; $p < 0,01$) između savjesnosti i količine vremena provedenog na Internetu. Dobivena povezanost ukazuje da postoji lagana negativna povezanost te da savjesniji provode manje vremena u korištenju Interneta.

Da bi provjerili petu hipotezu, izračunata je Pearsonova korelacija između dimenzije intelekta i količine vremena provedenog u korištenju Interneta. Dobivena korelacija između intelekta i količine vremena provedenog na Internetu ($r = 0,040$; $p > 0,05$) nije statistički značajna. Drugim riječima, rezultati ne ukazuju da osobe s višim rezultatom na dimenziji intelekta provode više vremena koristeći Internet.

Dobivene korelacije navedene su u Tablici 3.

Tablica 3

Koeficijenti korelacije između ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti, emocionalne stabilnosti i intelekta te varijable količine vremena korištenja Interneta

Varijable	Ekstraverzija	Ugodnost	Savjesnost	Emocionalna stabilnost	Intelekt
Vrijeme provedeno na Internetu	,110	-,126	-,250**	-,042	,040

Legenda: ** $p < 0.01$

Da bi provjerili šestu hipotezu, izračunate su Pearsonove korelacije između dimenzija ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti, emocionalne stabilnosti, intelekta i količine vremena provedenog na Internetu posebno za muški i posebno za ženski spol. Za razliku od žena, kod muškaraca nije dobivena statistički značajna povezanost između ekstraverzije i vremena provedenog na Internetu. Navedena povezanost kod muškaraca je negativna ($r = -0,038$; $p > 0,05$) dok je kod žena dobivena statistički značajna pozitivna povezanost ($r = 0,174$; $p < 0,05$). Kod oba spola je dobivena statistički značajna lagana negativna povezanost između dimenzije savjesnosti i vremena provedenog u korištenju Interneta. Navedena korelacija za muški spol iznosi ($r = -0,338$; $p < 0,01$) dok za ženski spol iznosi ($r = -0,204$; $p < 0,01$).

Dobivene korelacije, posebno za muški i posebno za ženski spol, navedene su u Tablici 4 i 5.

Tablica 4

Koeficijenti korelacije između ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti, emocionalne stabilnosti i intelekta te varijable količine vremena korištenja Interneta za muškarce

Varijable	Ekstraverzija	Ugodnost	Savjesnost	Emocionalna stabilnost	Intelekt
Vrijeme provedeno na Internetu	-,038	-,203	-,338**	-,084	,030

Legenda: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$

Tablica 5

Koeficijenti korelacije između ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti, emocionalne stabilnosti i intelekta te varijable količine vremena korištenja Interneta za žene

Varijable	Ekstraverzija	Ugodnost	Savjesnost	Emocionalna stabilnost	Intelekt
Vrijeme provedeno na Internetu	,174*	-,053	-,204**	-,054	,085

Legenda: * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$

U nastavku obrade rezultata da bi ustanovili je li moguće na osnovu tih varijabli predviđati vrijeme provedeno u korištenju Interneta provedene su regresijske analize, odnosno s ciljem ispitivanja da li i u kojoj mjeri objašnjavaju vrijeme provedeno u korištenju Interneta. Također je provjeren doprinos prediktora na kriterijsku varijablu vremena provedenog na Internetu za svaki spol posebno.

Rezultati su prikazani u tablicama 6,7 i 8.

Tablica 6

Rezultati regresijske analize za kriterijsku varijablu količine vremena provedenog u korištenju Interneta (N=213)

Prediktori	beta (β)	t	sažetak
Ekstraverzija	,028	2,081	R= ,307
Ugodnost	-,024	-1,502	R ² = ,095
Savjesnost	-,045	-3,291**	F (4,323)= 32,616**
Emo. stabilnost	,000	,032	
Intelekt	,014	,766	

Legenda: R – koeficijent multiple korelacije; R²– koeficijent determinacije; beta (β) – beta koeficijent; t – vrijednost t-testa; ** $p < 0,01$

Na temelju podataka iz tablice 6 vidimo da rezultati regresijske analize za sve sudionike u istraživanju ukazuju da prediktorske varijable objašnjavaju svega 9,5% varijance vremena provedenog u korištenju Interneta. Savjesnost se pokazala kao jedini značajni prediktor kriterijske varijable količine vremena provedenog u korištenju Interneta.

Tablica 7

Rezultati regresijske analize za kriterijsku varijablu količine vremena provedenog u korištenju Interneta za muškarce (n=61)

Prediktori	beta (β)	t	sažetak
Ekstraverzija	,016	,561	R= ,386
Ugodnost	-,045	-1,369	R ² = ,149
Savjesnost	-,062	-2,361*	F(1,921)= 14,816
Emo. stabilnost	,006	,255	p> 0,05
Intelekt	,030	,880	

Legenda: R – koeficijent multiple korelacije; R²– koeficijent determinacije;
beta (β) – beta koeficijent; t – vrijednost t-testa; p< 0,05

Na temelju podataka iz tablice 7 vidimo da koeficijent determinacije ukazuje da postoji 14,9 % faktora koji su zajednički vremenu provedenom u korištenju Interneta i prediktorskim varijablama te da je jedino savjesnost značajan prediktor.

Tablica 8

Rezultati regresijske analize za kriterijsku varijablu količine vremena provedenog u korištenju Interneta za žene (n=152)

Prediktori	beta (β)	t	sažetak
Ekstraverzija	,033	2,164*	R= ,287
Ugodnost	-,009	- ,413	R ² = ,082
Savjesnost	-,038	-2,372*	F(2,615)= 19,905*
Emo. stabilnost	-,005	- ,369	
Intelekt	,010	,449	

Legenda: R- koeficijent multiple korelacije; R² - koeficijent determinacije;
beta (β) – beta koeficijent; t- vrijednost t-testa; * p<0,05

Na temelju podataka iz tablice 8 vidimo da koeficijent determinacije pokazuje da postoji 8,2 % faktora koji su zajednički kriterijskoj i prediktorskim varijablama. Međutim, za razliku od ostalih regresijskih analiza, kod žena se uz savjesnost kao značajan prediktor pokazala i ekstraverzija.

RASPRAVA

Ovim istraživanjem htjelo se utvrditi postoji li povezanost između crta ličnosti Velepeterog modela i količine vremena korištenja Interneta te postoji li razlika u toj povezanosti s obzirom na spol. Također se htjelo ispitati postoji li mogućnost predviđanja količine vremena provedenog u korištenju Interneta na temelju crta ličnosti Velepeterog modela. Većina vremena provedenog na Internetu koristi se u svrhu određene interakcije i komunikacije s drugim osobama, stoga će se to uzeti u obzir u daljnjoj raspravi.

Iako se pretpostavilo da će introvertirani pojedinci koristiti više Internet od ekstravertiranih, to ipak nije bilo potvrđeno. Ranija istraživanja (Valenzuela, Park i Kee, 2008) iznose da se raniji korisnici, odnosno oni koji su ranije prihvatili Internet, značajno razlikuju od onih koji su kasnije počeli koristiti Internet. Odnosno, Internet se ranije većinom koristio za slanje elektroničke pošte te u edukacijske, poslovne i znanstvene svrhe, dok se danas njegova uloga uvelike proširila i na druga područja te stoga može se reći da niti profil ranijih korisnika vjerojatno nije isti kao danas te je možda to imalo utjecaj na dobivene rezultate. Stoga, današnja šira uloga Interneta možda ima utjecaj bez obzira na ekstravertiranost, odnosno introvertiranost pojedinaca.

Ranija istraživanja (Amichai-Hamburger, 2002; Amichai-Hamburger, Wainapel i Fox, 2002) ukazuju da postoji povezanost između ekstraverzije i neuroticizma s online aktivnostima. Specifičnije, osobe koje imaju viši rezultat na dimenziji neuroticizma i niži rezultat na dimenziji ekstraverzije češće postaju teži korisnici Interneta od ekstravertiranih i neurotičnijih osoba (Amichai-Hamburger i sur., 2002; prema Correa, Bachmann, Hinsley, de Zuniga, 2010). Iako se i u ovom istraživanju pretpostavilo da će osobe s višim rezultatom na dimenziji emocionalne stabilnosti provoditi više vremena na Internetu, dobiveni rezultati nisu bili u skladu s tim, odnosno nije dobivena značajna povezanost između njih. Dobivene rezultate možda je moguće objasniti time da su sudionici davali socijalno poželjne odgovore te se prikazali emocionalno stabilnijima nego što jesu. Blumer i Doering (2012) navode da su ranija istraživanja vezana uz neuroticizam online nekonzistentna, posebice uz ekspresiju takvog ponašanja online. Također, Blumer i Rennenberg (2010; prema Blumer i Doering, 2012) govore o porastu emocionalne stabilnosti online, u vidu pronalaženja osoba sličnih pogleda i problema uz koje se međusobno uče bolje nositi s problemima vezanim uz socijalnu isključivost.

Iako istraživanje Landersa i Lounsburyja (2006; prema Blumer i Doering, 2012) govore o značajnoj negativnoj povezanosti ugodnosti i ukupnog korištenja Interneta no rezultati ovog istraživanja nisu u skladu s tim te nije dobivena značajna povezanost između te dvije varijable. Ranije u radu navelo se da je ugodnost povezana s percipiranom korisnošću tehnologije, a pošto je danas Internet prožet u svim sferama života možda percepcija korisnosti nema ipak više toliki utjecaj. Također, uz prije navedenu različitost današnjih korisnika od ranih »prisvajača« Interneta moguće je da određeni drugi faktori ipak imaju veći utjecaj, poput traženja zabave, želje za komunikacijom te se možda motivacija današnjih korisnika razlikuje od onih koji su ranije počeli koristiti Internet.

Kao što se ranije u istraživanju navelo, jedna od karakteristika savjesnijih osoba je organiziranost. Dobivena lagana negativna povezanost savjesnosti i količine vremena provedenog na Internetu možda se može pripisati organiziranosti koja savjesnijima omogućava bolje snalaženje, veću usmjerenost na traženi sadržaj ili akciju te bolji fokus koji im omogućava da provode manje vremena na Internetu. Rezultati istraživanja idu u korist modela socijalnog poboljšanja te je moguće da savjesnijima organiziranost i disciplina omogućava da se ne izgube u moru dostupnih informacija na Internetu te im sukladno tome te osobine olakšavaju obavljanje određenih zadataka i na Internetu.

Iako se ranije pretpostavilo da postoji značajna povezanost između intelekta i vremena korištenja Interneta, rezultati ovog istraživanja nisu ukazali da osobe s višim rezultatom na skali intelekta provode više vremena koristeći Internet, odnosno nema povezanosti između te dvije varijable. Dimenziji intelekta, koja se još naziva i otvorenost iskustvima pripisuju se osobine poput inovativnosti, kreativnosti, inteligencije te maštovitosti. Za bolje objašnjenje dobivenih rezultata potrebno se opet osvrnuti na razliku u ranijim prisvajateljima Interneta i današnjim korisnicima. Iako je Internet još uvijek relativno nov fenomen, moguće je da je došlo do određenog zasićenja korisnika te možda za razliku od ranih prisvajatelja nisu toliko motivirani za korištenje ili ga ne vide više kao novo iskustvo.

Iako je kod žena dobivena statistički značajna povezanost ekstraverzije i vremena provedenog u korištenju Interneta, ta povezanost je neznatna stoga nije bila uzeta u obzir. Ostale varijable nisu bile značajno povezane s vremenom korištenja Interneta. Stoga, može se reći da nema razlike u povezanosti s obzirom na spol između crta ličnosti Velepeterog modela i količine vremena provedenog u korištenju Interneta. Drugim, riječima jedina značajna povezanost crta

ličnosti Velepeterog modela kod muškaraca i žena s količinom vremena provedenim u korištenju Interneta je dobivena za savjesnost. Weiser (2000) iznosi da iako su korisnici Interneta ranije češće bili muškarci da se taj spolni jaz uvelike smanjuje. U svom istraživanju, on iznosi da muškarci češće koriste Internet u svrhu zabave i za razonodu, dok žene više koriste Internet za interpersonalnu komunikaciju i kao pomoćno sredstvo kod edukacije. Međutim, Weiser (2000) daljnjom analizom dobiva da na razlike u spolu uvelike utječu dob i iskustvo u korištenju Interneta. Možda možemo pretpostaviti da su navedene varijable i u ovom istraživanju također imale utjecaj.

Testiranjem zadnje hipoteze ovog istraživanja utvrđeno je da prediktorske varijable u maloj mjeri objašnjavaju varijancu količine vremena provedenog u korištenju Interneta. Proporcija zajedničke varijance između prediktorskih varijabli i vremena provedenog u korištenju Interneta iznosi 9,5%. Rezultati ukazuju da najveći pojedinačni doprinos ima savjesnost. Također, za žene je dobiveno da je uz savjesnost značajan prediktor i ekstraverzija.

Zaključno, uz sva navedena objašnjena, također potrebno je uzeti u obzir da su ranija istraživanja većinom provedena na studentima za razliku od ovog istraživanja pa možemo pretpostaviti da je to imalo značaj na dobivene rezultate u istraživanju.

Nedostaci

Nedostatak koji se javlja pri online istraživanju je problem kontrole ispitanika koji su sudjelovali te je moglo doći do varanja na način da je određeni sudionik mogao više puta sudjelovati u istraživanju. Također nije bilo korišteno niti jedno od mogućih rješenja (provjera IP adresa, korištenje jedinstvenih zaporki, traženje podataka koje je teško krivotvoriti) za rješavanje ovog problema. Iako izostanak interakcije sudionika s istraživačem može biti prednost zbog eliminacije njegovog utjecaja na sudionike također se može javiti i kao nedostatak ukoliko je ispitanik imao određene nejasnoće vezano uz upitnik.

Najveći nedostatak ovog istraživanja je vrlo pristrani uzorak. Sudionici ovog istraživanja bili su korisnici Interneta, koji su punoljetni te su dobrovoljno sudjelovali. Uzorak je također bio spolno pristran jer je većina sudionika (71,4%) bila ženskog spola. Međutim ranija istraživanja (Zywica i Danowski, 2008; Ellison, Steinfeld i Lampe, 2007) govore o velikoj vjerojatnosti javljanja spolno pristranog uzorka, što se pripisuje većoj sklonosti ženskog spola nego muškog u sudjelovanju u anketama i istraživanjima.

Implikacije

Rezultati ovog rada mogu se koristiti za daljnja, detaljnija istraživanja vezano uz odnos ličnosti i Interneta. Međutim, u daljnjem istraživanju bilo bi poželjno uključiti još neke druge faktore poput motivacije i motiva korištenja korisnika Interneta i više. Također, ubuduće bi bilo dobro ispitati i druge sociodemografske varijable sudionika poput obrazovanja te ekonomskog statusa. Dobiveni rezultati u istraživanju sugeriraju da savjesnije osobe manje koriste Internet. To saznanje možda može koristiti poslodavcima pri zapošljavanju za određene vrste poslova, koje zahtjevaju veću točnost, organiziranost, pouzdanost, a da je pri tome nužno korištenje Interneta u određenim zadacima ili poslu.

ZAKLJUČAK

Ovim istraživanjem nastojalo se utvrditi povezanost između crta ličnosti Velepeterog modela (ekstraverzije, ugodnosti, savjesnosti, emocionalne stabilnosti i intelekta) te vremena provedenog na Internetu. Rezultati većinom nisu potvrdili hipoteze. Dobivena je značajna negativna povezanost između savjesnosti i količine vremena provedenog na Internetu, koja iznosi $r = -0,250$; $p < 0,01$. Ostale korelacije nisu bili statistički značajne, odnosno nije utvrđeno da postoji povezanost između dimenzija ekstraverzije, emocionalne stabilnosti, ugodnosti i intelekta s količinom vremena provedenog na Internetu. Nisu utvrđene statistički značajne razlike s obzirom na spol u povezanosti crta ličnosti Velepeterog modela i količine vremena provedene u korištenju Interneta. Regresijskom analizom utvrđeno je da prediktorske varijable (crte ličnosti Velepeterog modela) u vrlo maloj mjeri (9,5%) objašnjavaju varijancu količine vremena provedenog na Internetu te posebno kod žena (8,2%) i kod muškaraca (14,9%).

LITERATURA

- Amichai-Hamburger, Y., Wainapel, G., Fox, S. (2002). "On the Internet No One Knows I'm Introvert": Extraversion, Neuroticism, and Internet Interaction, *CyberPsychology & Behavior*. 5(2), 125-128.
- Amichai-Hamburger, Y. (Ed.). (2005). *The social net: Human behavior in Cyberspace*. New York: Oxford University Press.
- Amichai-Hamburger, Y., Kaplan, H., & Dorpatcheon, N. (2008). Click to the past: The impact of extroversion by users of nostalgic websites on the use of Internet social services. *Computers in Human Behavior*, 24, 1907-1912.
- Blumer, T., Doering, N. (2012). Are we the same online? The expression of the five factor personality traits on the computer and the Internet. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 6(3), article. Preuzeto s: <http://www.cyberpsychology.eu/view.php?cisloclanku=2012121201>.
- Buchanan, T. (1999). WWW Personality Assessment: Evaluation of an on-line Five Factor Inventory, *Paper presented at the 1999 meeting of the Society for Computers in Psychology*, Los Angeles. Preuzeto s: <http://users.wmin.ac.uk/~buchant/downloads/scip99.html>.
- Correa, T., Hinsley, A. W. & Gil de Zúñiga, H. (2010). Who interacts on the Web? The intersection of users' personality and social media use. *Computers in Human Behavior*, 26, 247–253.
- Češković, A. (2005). *Usporedba papir-olovka i elektronskih verzija upitnika ličnosti*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., i Lampe, C. (2007). The benefits of Facebook "friends:" Social capital and college students' use of online social network sites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12(4), 1143-1168. Preuzeto s: <http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue4/ellison.html>
- Fastić-Pajk, I. (2005). *Socijalno poželjno odgovaranje u različitim modalitetima prezentacije čestica i njegova povezanost s osobinama ličnosti*. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Freberg, K., Adams, R., McGaughey, K. & Freberg, L. (2010) *The rich get richer: Online and offline social connectivity predicts subjective loneliness*. Preuzeto s: <http://ww.w.karenfreberg.com/FrebergAdamsMcGaugheyFreberg2010.pdf>

- Goldberg, L. R., Johnson, J. A., Eber, H.W., Hogan, R., Ashton, M., C., Cloninger, R., Gopugh, H. G. (2006.), The International Personality Item Pool and the future of public-domain personality measures. *Journal of Research in Personality*, 40, 84-96.
- Gombor, A., Vas, L. (2008). Comparing Internet affinity and the Big Five personality factors between Hungarian and Israeli medical students. *The Internet Journal of World Health and Societal Politics* 2008; 5(2).
- Graham, S. (2006). *Personality, sensation seeking and motivation differences between high and low risk volunteer groups*. Psychology Undergraduate thesis collection. Edinburgh: University of Edinburgh.
- John, O.P. i Srivastava, S. (1999). The Big five trait taxonomy: History, measurement, and theoretical perspectives. U: L.A. Pervin i O.P. John (Ur.), *Handbook of personality* (str. 102-138). New York: The Guilford Press.
- Kalmus, V., Realo, A., Siibak, A. (2011). Motives for Internet use and their relationships with personality traits and socio-demographic factors. *Trames*, 15(60/65), 4-19.
- Krile, K. (2004). *Usporedba primjene ljestvice Ključnih društvenih pitanja CATI i e-mail metodologijom*. Diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta.
- Leiner B., Cerf V., Clark D., Kahn R., Kleinrock L., Lynch D., Postel J., Roberts L. i Wolff S. S., (2009). "A brief history of the internet." *SIGCOMM Computer Communication*, 39 (5) , 22-31.
- McKenna, K. Y. A., & Bargh, J. A. (2000). Plan 9 from cyberspace: The implication of the Internet for personality and social psychology. *Personality and Social Psychology Review*, 4, 57-75.
- Mlačić, B. i Goldberg, L. R. (2007.), An analysis of a cross-cultural personality inventory: The IPIP Big-Five factor markers in Croatia. *Journal of Personality Assessment*, 88, 168-177.
- Mlačić, B., Milas, G. i Kratochvil, A. (2007). Adolescent Personality and Self-esteem – an analysis of self-reports and parental-ratings. *Društvena istraživanja*, 87-88, 213-236.
- Mlačić, B. (2002). Leksički pristup u psihologiji ličnosti: pregled taksonomija opisivača osobina ličnosti. *Društvena istraživanja*, 4-5 (60-61), 553-576.
- Repišti, S. (2012). Leksička hipoteza i problemi prevođenja u oblasti psihologije ličnosti. *Naša škola*, 60, 19-30.

- Ross, C., Orr, E.S., Sisic, M., Arseneault, J.M., Simmering, M.G., i Orr, R.R. (2009). Personality and motivations associated with Facebook use. *Computers in Human Behavior*, 25(2), 578-586.
- Ružić, N. (2007), Nasilne scene na Internetu. *Medianali*, 1 (2), 103-114.
- Schatz, B. R., & Hardin, J. B. (1994). NCSA Mosaic and the World Wide Web: global hypermedia protocols for the Internet. *Science-New York then Washington*, 895-895.
- Škrljak, M. (2009). *Ličnost i traženje uzbuđenja kod volonterskih skupina visoke i niske rizičnosti*. Preuzeto s: http://www.vcz.hr/userfiles/Ličnost%20i%20traženje%2020uzbuđenja%20kod%20volonterskih%20skupina_Skrljak%20Maja.pdf
- Tan, W. K., & Yang, C. Y. (2012). *Personality Trait Predictors of Usage of Internet Services*. Preuzeto s: <http://www.ipedr.com/vol38/038-ICEBI2012-X00005.pdf>
- Valenzuela, S., Park, N., & Kee, K. F. (2008). Lessons from Facebook: The effect of social network sites on college students' social capital. In *9th International Symposium on Online Journalism*, Austin.
- Valkenburg, P.M., Schouten, A.P. i Peter, J. (2005). Adolescents' identity experiments on the internet. *New Media and Society*, 7(3), 383-402.
- Vugdelija, N., Savic, A. & Savic, S (2011). Bezbednost racunarskih sistema u savremenom elektronskom poslovanju. *Infoteh Jahorina*, 10, Ref. E-III-10.
- Zywica, J., i Danowski, J. (2008). The Faces of Facebookers: Investigating Social Enhancement and Social Compensation Hypotheses; Predicting Facebook and Offline Popularity from Sociability and Self-Esteem, and Mapping the Meanings of Popularity with Semantic Networks. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14, 1-34.
- Weiser, E. B. (2000). Gender differences in Internet use patterns and Internet application preferences: A two-sample comparison. *CyberPsychology & Behavior*, 3(2), 167-178.

